

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 3 (2022)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2022.010>

Aneta Bilka¹, Iwona Tyczyńska²

POZIOM I STRUKTURA BEZROBOCIA W POLSCE W LATACH 2018-2021

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza i ocena poziomu bezrobocia w Polsce w latach 2018-2021. W niniejszej publikacji przedstawiono definicję i istotę bezrobocia. Ponadto wyjaśniono przyczyny i skutki tego problemu społeczno-gospodarczego. Omówiono również aktywne i pasywne metody walki z bezrobociem. Na koniec poddano analizie dane statystyczne dotyczące osób pozostających bez pracy w latach 2018-2021.

Słowa kluczowe: bezrobocie, stopa bezrobocia, przyczyny i skutki bezrobocia, walka z bezrobociem.

WSTĘP

We współczesnej gospodarce bezrobocie, jest zjawiskiem polegającym na tym, że część populacji zdolnej do pracy pomimo chęci jej podjęcia nie znajduje zatrudnienia.

Zjawisko bezrobocia jest jednym z kluczowych problemów społeczno-gospodarczych, który pojawił się w Polsce po 1990 roku, po tym jak zniesiono gospodarkę centralnie planowaną i zaczęła obowiązywać gospodarka rynkowa. Niesie ono za sobą wiele negatywnych konsekwencji mających wpływ nie tylko na samego bezrobotnego, ale również na jego rodzinę, otoczenie, społeczeństwo oraz gospodarkę państwa.

Wysokie znaczenie problemu bezrobocia wynika z ekonomicznej społecznej oraz politycznej roli tego zjawiska. Bezrobocie nie tylko wpływa na standard życia

¹ Studentka II roku studiów I stopnia, Kierunek: Ekonomia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

² Studentka II roku studiów I stopnia, Kierunek: Ekonomia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

ludności i dynamikę rozwoju gospodarczego, ale także w znacznym stopniu decyduje o nastrojach społecznych i popularności rządów.

Celem artykułu jest analiza i ocena poziomu bezrobocia w Polsce w latach 2018-2021.

Na przestrzeni lat skala zjawiska bezrobocia ulegała wahaniom, zmieniała się również jego struktura i dynamika. Problem, jakim jest bezrobocie naraża gospodarkę państwa na koszty związane z jego obsługą oraz wpływa na dynamikę wzrostu gospodarczego państwa.

1. POJĘCIE I ISTOTA BEZROBOCIA

Bezrobocie oznacza stan bezczynności zawodowej. Dotyczy osób w wieku produkcyjnym, które są gotowe i zdolne do podjęcia pracy na typowych warunkach, a mimo podjętych starań zatrudnienia znaleźć nie mogą. Brak pracy wpływa na funkcjonowanie ludności, na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. We współczesnej literaturze ekonomicznej wyróżnia się przeważnie trzy cechy osób bezrobotnych: pozostawanie bez pracy, poszukiwanie pracy oraz gotowość do pracy³.

Według ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 roku bezrobotny to osoba w wieku produkcyjnym, która:

1. jest niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej,
2. zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie,
3. nie uczy się w szkole w systemie dziennym,
4. jest zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy,
5. nie nabyła prawa do renty lub emerytury,
6. nie jest właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha lub nie podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z tytułu stałej pracy, jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha,
7. nie podjęła pozarolniczej działalności od dnia wskazanego w zgłoszeniu do ewidencji do dnia wyrejestrowania tej działalności albo nie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników, lub zaopatrzenia emerytalnego,
8. jest osobą niepełnosprawną, której stan zdrowia pozwala na podjęcie zatrudnienia co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie,

³ W. Kędziorek, S. M. Pięstrzeniewicz, *Zjawisko bezrobocia, ze szczególnym uwzględnieniem bezrobocia osób niepełnosprawnych w powiecie płockim w latach 2008-2012*, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne, tom XX, Płock 2014, s. 101.

9. nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności,
10. nie uzyskuje miesięcznie dochodu w wysokości przekraczającej połowę najniższego wynagrodzenia, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
11. nie pobiera, zasiłku stałego, stałego wyrównawczego, gwarantowanego zasiłku okresowego lub renty socjalnej⁴.

Bezrobocie jest zjawiskiem braku pracy zarobkowej dla zdolnych do pracy osób, którzy są gotowi do jej podjęcia na typowych warunkach płacowych występujących w gospodarce⁵. Ogólnie zjawisko bezrobocia można określić jako liczbę osób zarejestrowanych jako poszukujące pracy i jednocześnie nie zatrudnionych⁶.

W literaturze przedmiotu bezrobocie klasyfikuje się na podstawie różnych kryteriów⁷. Ze względu na przyczynę tego zjawiska można wyróżnić, bezrobocie sezonowe, bezrobocie frykcyjne, bezrobocie koniunkturalne oraz bezrobocie strukturalne.

Bezrobocie sezonowe (okresowe) ma cykliczny charakter i wynika z sezonowości produkcji bezpośrednio lub pośrednio uzależnionej od warunków klimatycznych w takich dziedzinach jak: rolnictwo, cukiernictwo i inne przemysły spożywcze, budownictwo, a także w niektórych obszarach – turystyka⁸.

Bezrobocie frykcyjne występuje, wówczas gdy wolne miejsca pracy i bezrobotni współistnieją w tych samych zawodach, w tym samym regionie. Najczęściej do tej kategorii zalicza się osobę przejściowo bezrobotną, która zaprzestała pracy u poprzedniego pracodawcy (lub też pojawiła się na rynku pracy) i na skutek niepełnej informacji o wolnych miejscach pracy, oferowanych płacach, wolnej reakcji na sygnały rynkowe, a także ograniczonej mobilności potrzebuje pewnego czasu na znalezienie nowego pracodawcy. Bezrobocie frykcyjne ma w zasadzie charakter dobrowolny tzn. decyzje o zmianie pracodawcy podejmują sami pracownicy, a czas oczekiwania przez nich innego zajęcia jest stosunkowo krótki⁹.

Bezrobocie koniunkturalne (cykliczne) wyraża się brakiem popytu na siłę roboczą w warunkach zmniejszania się rozwoju gospodarczego (zła koniunktura gospodarcza). Na ogół uznaje się, że ten rodzaj bezrobocia ma charakter przejściowy,

⁴ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2004 r. Nr 99, poz. 1001).

⁵ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/bezrobocie;3876818.html> [dostęp 22.04.2022].

⁶ D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, *Ekonomia*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1995, s. 15.

⁷ B. Ślusarczyk, S. Ślusarczyk, *Podstawy mikro- i makroekonomii*, Politechnika Lubelska, Lublin 2011, s. 348.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

ponieważ wraz z ożywieniem gospodarczym, któremu towarzyszy wzrost popytu na pracę, jego negatywne oddziaływanie na rynek pracy stopniowo ustępuje¹⁰.

Bezrobocie strukturalne powstaje w warunkach niedopasowania podaży i popytu na rynku pracy. Jest związane ze zmianami w strukturze produkcji, wprowadzaniem nowych technologii, koniecznością przekwalifikowania pracowników zatrudnionych w dużych sektorach gospodarczych¹¹.

Ze względu na okres trwania zjawiska bezrobocie można podzielić na: krótkookresowe (do trzech miesięcy), średniookresowe (od 4 –6 miesięcy), długookresowe (od 7 –12 miesięcy), długotrwałe (powyżej jednego roku) i chroniczne (powyżej dwóch lat)¹².

Bezrobocie może mieć również charakter dobrowolny. Bezrobocie dobrowolne występuje wtedy, gdy ludzie nie są skłonni podjąć pracy za oferowaną płacę. Bezrobocie przymusowe pojawia się natomiast, gdy przy danym poziomie płacy realnej pracownicy nie są w stanie znaleźć pracy pomimo gotowości jej podjęcia. Podział na bezrobocie przymusowe i dobrowolne ma raczej znaczenie ideologiczne. Samo określenie „dobrowolne” sugeruje, że ani państwo ani kapitalistyczne stosunki produkcji nie ponoszą za ten typ bezrobocia żadnej odpowiedzialności¹³.

Ze względu na sposób manifestowania wyróżnia się dwie główne formy bezrobocia: jawne i utajone. Bezrobocie jawne ustalone zostało na podstawie ewidencji urzędów pracy i określone jako bezrobocie rejestrowane lub ustalone na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności i określane jako bezrobocie rzeczywiste. Bezrobocie utajone nigdzie nie zostało zewidencjonowane. Jego rozpoznanie wymaga specjalnych badań ankietowych lub zastosowania statystycznych metod szacunkowych¹⁴.

W praktyce statystycznej stosuje się kilka podstawowych metod obliczania bezrobocia. Należą do nich: rejestracja bezrobotnych przez urzędy pracy, rejestracja osób ubiegających się o zasiłki dla bezrobotnych, badania ankietowe reprezentacyjnej grupy osób¹⁵.

Miarą bezrobocia jest stopa bezrobocia. Jest ona wskaźnikiem procentowym (miernikiem) wyrażającym stosunek liczby bezrobotnych (zarejestrowanych w urzędach pracy) do liczby ludności aktywnej zawodowo. Stopa ta obrazuje stopień natężenia zjawiska w różnych okresach w wymiarze globalnym i regionalnym¹⁶.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem, s. 349.

¹³ Ibidem.

¹⁴ B. Ślusarczyk, S. Ślusarczyk, *Podstawy mikro- i makroekonomii...*, op. cit., s. 349.

¹⁵ E. Kwiatkowski, *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 21.

¹⁶ B. Ślusarczyk, S. Ślusarczyk, *Podstawy mikro- i makroekonomii...*, op. cit., s. 348.

2. PRZYCZYNY I SKUTKI BEZROBOCIA

Teoretyczne przyczyny bezrobocia zawarte są w podstawowych teoriach bezrobocia. Podstawowe twierdzenia stanowiska neoklasycznego zostały sformułowane przez Alfreda Marshalla i Arthura Cecila Pigou. Ze względu na to, że w kwestii bezrobocia i zatrudnienia nawiązywali oni szeroko do twierdzeń ekonomii klasycznej, ich stanowisko oraz jego późniejsze modyfikacje określa się również w literaturze mianem stanowiska klasycznego. Zgodnie z ujęciem neoklasycznym w warunkach wolnorynkowej gospodarki występuje tendencja do ustalania się na rynku pracy stanu równowagi. Głównym mechanizmem, który zapewnia taką tendencję jest mechanizm zmian płac realnych. Zjawisko bezrobocia występujące w rzeczywistości tłumaczy się ograniczeniami w swobodnym funkcjonowaniu mechanizmu rynkowego na rynku pracy. Ograniczenia te związane są przede wszystkim z tendencjami do usztywniania płac, które są rezultatem postępowania związków zawodowych opierających się redukcjom płac. Ponadto zgodnie z ujęciem neoklasycznym aktywna ingerencja państwa w procesy gospodarcze, polegająca na regulowaniu popytu na dobra i usługi, do zwalczania bezrobocia jest niepotrzebna. Konieczna jest natomiast likwidacja ograniczeń swobodnego działania mechanizmu rynkowego. W praktyce dotyczy to osłabienia monopolistycznej pozycji związków zawodowych, ale również zwiększenie elastyczności płac¹⁷.

W praktyce wiele przyczyn bezrobocia związane jest z jego rodzajami. Należy do nich m.in.:

1. upadek wielu dużych zakładów przemysłowych, głównie z branży włókienniczej, wydobywczej, stoczniowej, hutniczej,
2. zaniedbanie rozwoju sektora usługowego w czasach PRL'u i nadmierna rozbudowa przemysłu, zwłaszcza ciężkiego,
3. upadek Państwowych Gospodarstw Rolnych prowadzący do gigantycznego bezrobocia na obszarach rolniczych,
4. niedopasowanie struktury szkolnictwa do nowych realiów gospodarczych,
5. wkroczenie wyżu demograficznego lat 70. i 80. XX wieku w wiek produkcyjny,
6. rozwój nowoczesnych, zautomatyzowanych technologii produkcji ograniczających liczbę zatrudnionych,
7. wysokie koszty pracy (podatki, składki na ubezpieczenia emerytalne i zdrowotne) zniechęcające pracodawców do tworzenia nowych miejsc pracy,
8. sztywność rynku pracy – przyzwyczajenie ludzi do pracy na etacie i tylko w swoim wyuczonym zawodzie przy niechęci do przekwalifikowania się, zmiany miejsca zamieszkania czy też do elastycznych form zatrudnienia (pracy w niepełnym wymiarze godzin, umów o dzieło i umów-zleceń, samo zatrudnienia w postaci własnej działalności gospodarczej),
9. niesprawny publiczny system pośrednictwa pracy¹⁸.

¹⁷ R. Milewski, E. Kwiatkowski, *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa 2018, s. 436- 438

¹⁸ <https://zpe.gov.pl/a/struktura-zatrudnienia-i-problem-bezrobocia-w-polsce/DPpCzYSz5> [dostęp 23.04.2022].

Skutki bezrobocia są zazwyczaj rozpatrywane na płaszczyźnie ekonomicznej i społecznej. Konsekwencje masowego braku pracy odczuwalne są nie tylko przez samych bezrobotnych, ale również ich rodziny oraz całe społeczeństwo. Mogą więc być rozpatrywane zarówno pod względem jednostki, jak również całego kraju. Tabela 1 zawiera podstawowe skutki bezrobocia.

Tabela 1. Ekonomiczne i społeczne skutki bezrobocia

Skutki ekonomiczne	Skutki społeczne
1. utrata produkcji wynikająca z niepełnego wykorzystania zasobów siły roboczej, ¹⁹	1. patologie społeczne takie jak np. narkomania, alkoholizm, wzrost przestępczości,
2. rozwój tzw. „szarej strefy”,	2. pogarszanie się stanu zdrowia społeczeństwa,
3. powstanie tzw. luki produktu narodowego brutto,	3. wzrost liczby konfliktów w rodzinie i środowisku zamieszkania,
4. zmniejszenie wpływów do budżetu państwa,	4. pobieranie zasiłku może wzmacniać poczucie nieprzystosowania społecznego,
5. znaczne koszty materialne związane z utrzymaniem bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą,	5. zanik umiejętności społecznych,
6. utrata kwalifikacji spowodowana długotrwałym bezrobociem	6. utrata pozycji społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: K. Drela, *Socjologia i inne nauki o pracy i bezrobociu*, Zeszyty Naukowe Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu Firma i Rynek, Szczecin Nr 1/2014 s. 92- 94; K. Drela, *Psychologiczno-ekonomiczne problemy bezrobocia*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Nr 10/2015 s. 134- 138.

Definiując bezrobocie z perspektywy psychologicznej jako wymuszony brak aktywności zawodowej człowieka, badacze odwołują się do funkcji, jakie spełnia praca i zatrudnienie, jako do podstawowych form aktywności życiowej osoby dorosłej. Praca zawodowa zapewnia strukturalizację dnia i wymusza aktywność, dostarcza doświadczeń i zapewnia kontakty społeczne, stawiając cele i zadania, umożliwia jednostce wykraczać nie poza siebie, jest wreszcie źródłem tożsamości i statusu społecznego. Stan psychiczny jednostki uzależniony jest zatem nie tylko od utraty źródła utrzymania, ale również od owych dodatkowych funkcji, które odpowiadają ważnym psychologicznie potrzebom współczesnego człowieka, choć nie zawsze jest on tego świadomy²⁰.

Do psychologicznych skutków bezrobocia należą:

1. brak zaufania we własne siły,
2. wyuczona bezradność,
3. zanik gotowości i chęci do pracy,

¹⁹ E. Kwiatkowski, *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 80.

²⁰ K. Drela, *Psychologiczno-ekonomiczne problemy bezrobocia*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Nr 10/2015 s. 134.

4. brak zaspokojenia potrzeb psychicznych takich jak samospełnienie się, kreacja wizji samego siebie, radość i satysfakcja z wykonywania pracy, potrzeba kontaktu z ludźmi, osłona socjalna,
5. ograniczenie niezależności i swobody działania: rygory w dysponowaniu budżetem własnym i rodziny wymuszone kontrolowanie priorytetów, czyli przymus stałego ustalania ważności, niezbędności czy racjonalności zakupów z punktu widzenia zaistniałej sytuacji finansowej,
6. niższy poziom poczucia szczęścia, zadowolenia z życia, samooceny,
7. zaburzenia zdrowia psychicznego,
8. depresja,
9. zaburzenia procesów poznawczych²¹.

Brak zatrudnienia jest powszechnie uznawany za zjawisko negatywne, mimo wszystko należy dostrzec jego pozytywne skutki, do których można zaliczyć:

1. sprzyjanie konkurencyjności na rynku pracy,
2. motywowanie młodzieży do nauki,
3. umożliwienie stymulowania poziom inflacji,
4. dyscyplinowanie osób zatrudnionych do ostrożnego i sumiennego wykonywania pracy,
5. sprzyjanie krótkotrwałej migracji zarobkowej (szczególnie młodzieży), co pozwala na lepsze poznanie innych kultur²².

Negatywne skutki bezrobocia na pewno jednak przeważają i bez wątpienia zjawisko to nie jest zaliczane do pozytywnych ze względu na konsekwencje dla samych bezrobotnych, ich rodzin, a także całego społeczeństwa. Konsekwencją trudności finansowych związanych z bezrobociem jest nie tylko obniżenie standardu życia tych osób i całych rodzin, ale również samoocena i pozycja społeczna jest czynnikiem bardzo istotnym w kwestii bezrobocia²³.

3. METODY WALKI Z BEZROBOCIEM

Państwo prowadzi politykę, która ma zapobiec wzrostowi bezrobocia. Metody do tego używane można podzielić na aktywne, mające na celu redukcję bezrobocia, i pasywne, której celem jest pomoc socjalna.

²¹ Ibidem, s. 134- 138.

²² K. Dreła, *Socjologia i inne nauki o pracy i bezrobociu* – część II, Zeszyty Naukowe Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu. Firma i Rynek, Nr1/ 2015, s. 92.

²³ K. Dreła, *Psychologiczno-ekonomiczne ...op. cit.*, s. 133.

3.1. Metody aktywne

Aktywna polityka państwa opiera się na wykorzystaniu wielu instrumentów ekonomicznych. Zgodnie z powszechnie stosowaną klasyfikacją można w niej wyodrębnić politykę makroekonomiczną oraz politykę mikroekonomiczną²⁴.

Polityka makroekonomiczna polega na wykorzystywaniu instrumentów fiskalnych (podatków, wydatków budżetowych) i pieniężnych (stopy procentowej, podaży pieniądza) w celu redukcji bezrobocia. W zależności od tego, która teoria stanowi podstawę prowadzonej polityki, instrumenty te są skierowane bądź na stymulowanie globalnego popytu na towary (w przypadku polityki keynesistowskiej), bądź też na stwarzanie producentom korzystniejszych warunków ekonomicznych do rozwijania produkcji (w przypadku teorii neoklasycznej)²⁵.

Polityka makroekonomiczna ma na celu ograniczanie głównie bezrobocia charakterystycznego dla nierównowagi na rynku pracy.

Polityka mikroekonomiczna obejmuje zespół instrumentów mających na celu poprawę funkcjonowania rynku pracy oraz redukcję bezrobocia w określonych grupach siły roboczej. Stanowią one tzw. aktywną politykę państwa na rynku pracy. Wśród jej instrumentów można wymienić:

1. publiczne programy zatrudnienia (w szczególności programy robót publicznych), polegające na tworzeniu przez państwo dodatkowych miejsc pracy w dziedzinach niecieszących się zainteresowaniem sektora prywatnego,
2. subsydiowanie zatrudnienia, polegające na udzielaniu przez państwo bezwrotnej pomocy finansowej przedsiębiorstwom, które rezygnują z planowanej redukcji zatrudnienia bądź tworzą nowe miejsca pracy (taki charakter mają w Polsce prace interwencyjne),
3. pożyczki dla przedsiębiorstw w celu tworzenia nowych miejsc pracy oraz pożyczki dla bezrobotnych w celu podjęcia działalności gospodarczej na własny rachunek,
4. szkolenia zawodowe, umożliwiające bezrobotnym zdobywanie i zmianę kwalifikacji,
5. usługi pośrednictwa pracy świadczone przez biura pracy, dotyczące zwłaszcza gromadzenia i udzielania informacji o wolnych miejscach pracy i bezrobotnych poszukujących pracy²⁶.

Instrumenty te mają w większości charakter selektywny, tzn. są adresowane do określonych grup siły roboczej (np. długookresowo bezrobotnych). Dzięki takiemu charakterowi mają one podstawowe znaczenie dla ograniczania bezrobocia strukturalnego i frykcyjnego. Instrumenty te mogą mieć również pewne znaczenie dla redukcji bezrobocia występującego w warunkach nierównowagi na rynku pracy²⁷.

²⁴ R. Milewski, E. Kwiatkowski, *Podstawy ekonomii...*, op. cit., s. 447.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem, s. 448.

²⁷ Ibidem.

3.2. Metody pasywne

Pasywna polityka państwa na rynku pracy obejmuje różnorodne formy pomocy finansowej dla bezrobotnych. Należy tu wymienić przede wszystkim zasiłki dla bezrobotnych czy też jednorazowe odszkodowania dla osób zwalnianych z pracy.

Stosowane w poszczególnych krajach rozwiązania w zakresie zasiłków dla bezrobotnych są bardzo zróżnicowane. Różnice dotyczą przede wszystkim kryteriów przyznawania zasiłków, ich wysokości oraz maksymalnego okresu ich pobierania. Występujące w poszczególnych krajach rozstrzygnięcia wynikają nie tylko z możliwości finansowych budżetu państwa, ale również ze znaczenia, jakie przypisuje się oddziaływaniu zasiłków na intensywność poszukiwań pracy przez bezrobotnych²⁸.

Do pasywnych metod walki z bezrobociem, oprócz zasiłków dla bezrobotnych, można wymienić świadczenia oraz zasiłki przedemerytalne, wydłużenie okresu nauki dla młodzieży, obniżenie wieku emerytalnego czy jednorazowe odszkodowania dla zwolnionych osób²⁹.

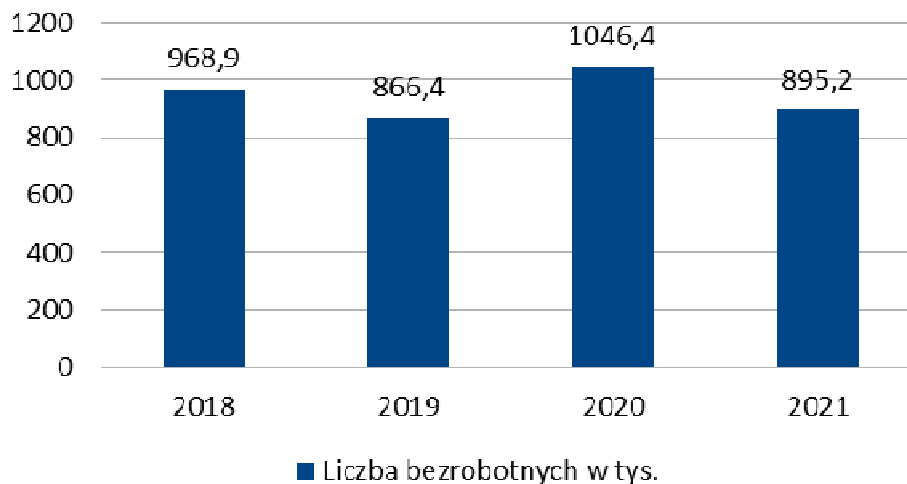
4. ANALIZA POZIOMU BEZROBOCIA

Najwyższa liczba osób bezrobotnych została odnotowana w 2020 roku, natomiast najniższa w roku 2019. W badanym okresie liczba ludzi pozostających bez pracy wykazywała znaczące wahania.

W 2019 roku można zaobserwować spadek liczby bezrobotnych o ponad 10% w stosunku do poprzedniego roku. Natomiast w kolejnym roku wielkość ta wzrosła o ok. 21% w porównaniu do 2019 roku. W 2021 roku liczba bezrobotnych wyniosła około 895 tys., co stanowiło spadek o około 14%.

²⁸ Ibidem.

²⁹ M. Skiba, S. Placzyńska, *Pasywne i aktywne formy zwalczania bezrobocia w Polsce i Unii Europejskiej*, Marketing i Zarządzanie, Nr 1 (51)/ 2018, s. 380.

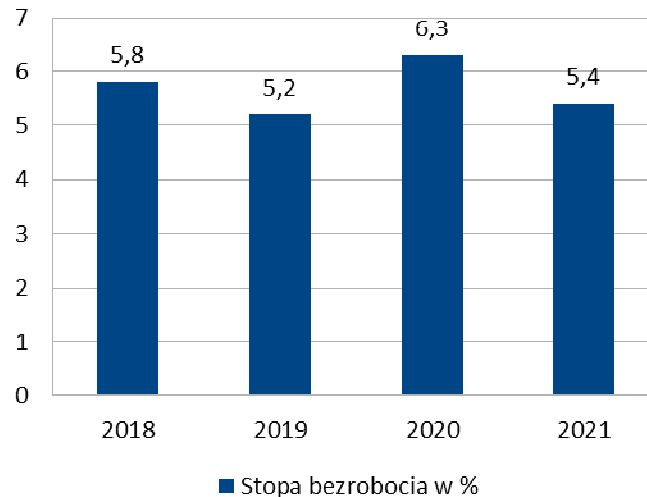

Rys. 1. Wielkość bezrobocia w latach 2018-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w publikacji GUS, *Bezrobocie rejestrowane 1–4 kwartał 2021 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022

Najniższą stopę bezrobocia można było zaobserwować w 2019 roku. Wynosiła ona wówczas 5,2%. Natomiast najwyższa stopa procentowa miała miejsce w 2020 roku. Osiągnęła ona wielkość 6,3%. Poziom stopy bezrobocia kształtował się na różnych poziomach w analizowanych latach.

W roku 2019 miał miejsce spadek stopy bezrobocia o ponad 0,5 punktu procentowego, natomiast w 2020 roku można było zaobserwować jej wzrost o 1,1 punktu procentowego w stosunku do poprzedniego roku. W 2021 roku stopa bezrobocia spadła z 6,3% do 5,4%, co stanowiło 0,9 punktu procentowego.

Rys. 2. Stopa bezrobocia w latach 2018-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w publikacji GUS, *Bezrobocie rejestrowane 1-4 kwartał 2021 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022

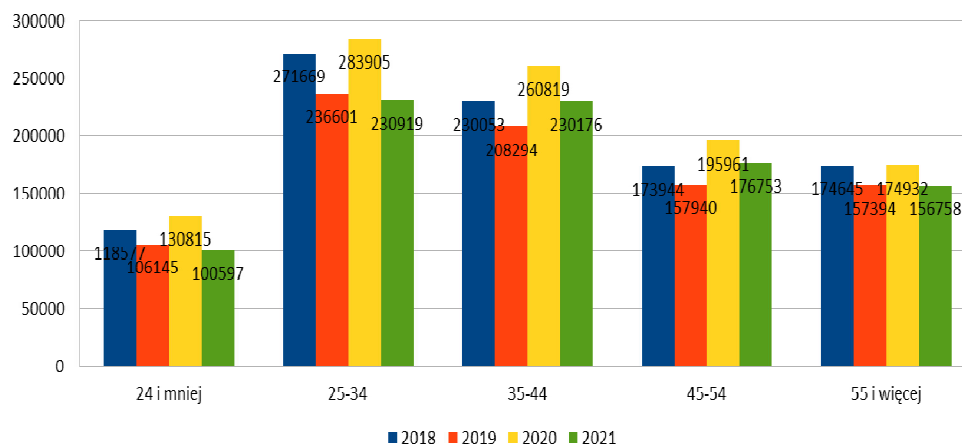
4.1. Struktura bezrobocia według wieku

W latach 2018- 2021 największy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych miały osoby w wieku 25- 34 lata. Natomiast najmniejszy udział dotyczył osób w wieku 24 i mniej lat. Spowodowane może to być kontynuowaniem nauki na uczelniach wyższych, bądź wyjazdem za granicę w celu podjęcia lepiej płatnej pracy.

Najwyższa liczba osób pozostających bez pracy w przedziale 25- 34 lata miała miejsce w 2020 roku, zaś najniższa w 2019 roku. Jest to okres, kiedy młodzi ludzie najczęściej kończą studia i wchodzą na rynek pracy.

Drugą, co do liczebności grupą bezrobotnych w analizowanych latach były osoby w przedziale wiekowym 35- 44 lat. Ich najwyższa liczba odnotowana została w 2020 roku, zaś najniższa 2019 roku.

W przedziałach wiekowych 45- 54 oraz 55 i więcej liczba bezrobotnych kształtowała się podobnie i wynosiła od 157 tys. do 196 tys. W przedziale 45-54 największa liczba bezrobotnych została odnotowana w 2020 roku, a najniższa w 2019. Natomiast w przedziale 55 i więcej największą liczbą osób bez pracy charakteryzował się rok 2020, a najmniejszą 2021 rok.

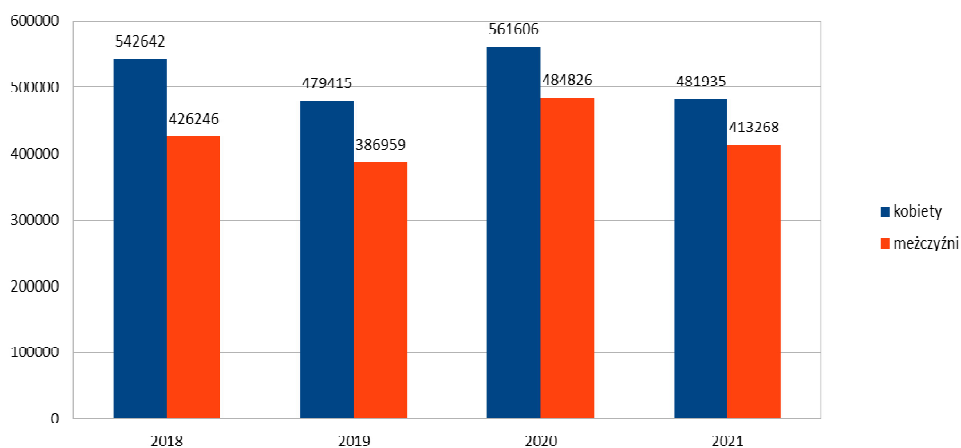

Rys. 3. Struktura bezrobocia według wieku w latach 2018-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w publikacji GUS, *Bezrobocie rejestrowane 1–4 kwartał 2021 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022

4.2. Struktura bezrobocia według płci

W latach 2018- 2021 zjawisko bezrobocia częściej dotyczyło kobiet niż mężczyzn. W roku 2018 bezrobotnych było około 543 tys. kobiet (co stanowiło około 56% ogółu) i około 426 tys. mężczyzn (co stanowiło 44% ogółu). W 2019 roku poziom bezrobocia w stosunku do roku 2018 zmniejszył się. Kobiety stanowiły wtedy 55% ogółu bezrobotnych, a ich liczba wynosiła wówczas około 480 tys., co oznacza spadek poziomu bezrobotnych kobiet o ok. 12% w stosunku do poprzedniego roku. Natomiast mężczyźni stanowili wtedy 45% ogółu bezrobotnych. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn spadła o 9% z 426 tys. do 387 tys. w stosunku do 2018 roku. W 2020 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych była najwyższa. Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł prawie 54%. Liczba bezrobotnych kobiet wzrosła z 480 tys. do 560 tys., co stanowiło wzrost o prawie 17% w stosunku do poprzedniego roku. Liczba bezrobotnych mężczyzn w 2020 roku wynosiła około 485 tys., co stanowiło wzrost w stosunku do roku 2019 o 23%. W 2021 roku liczba bezrobotnych zmalała. Kobiety wynosiły wówczas około 54% ogółu bezrobotnych. Ich liczba zmalała o 14% w stosunku do roku 2020. Natomiast liczba mężczyzn zmalała o prawie 15%, a ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych kształtował się na poziomie 46% .

Rys. 4. Struktura bezrobocia według płci w latach 2018-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w publikacji GUS, *Bezrobocie rejestrowane 1–4 kwartał 2021 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022

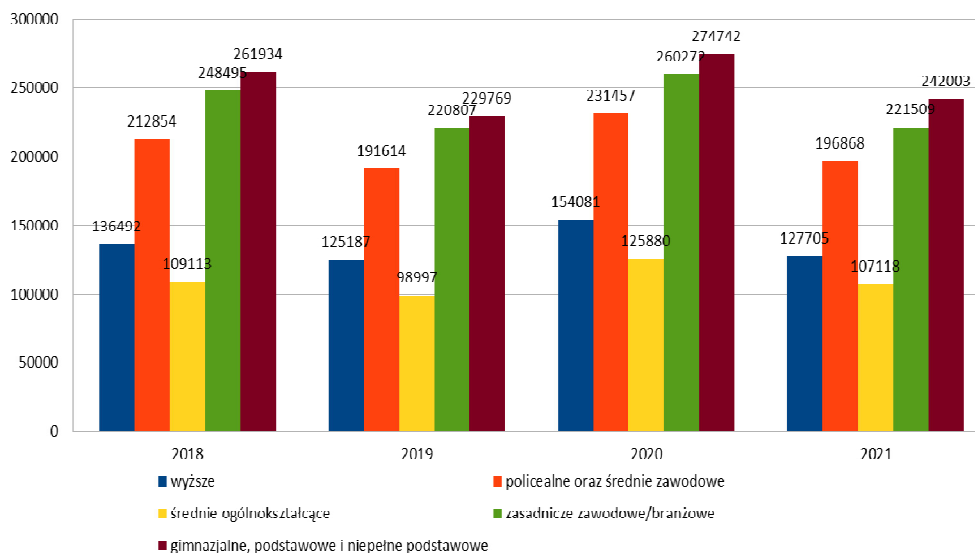
4.3. Struktura bezrobocia według wykształcenia

W latach 2018-2021 największy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych miały osoby posiadające gimnazjalne, podstawowe lub niepełne podstawowe wykształcenie. Stanowiło to około 27% ogółu. Natomiast najmniejszy udział w liczbie bezrobotnych miały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Osoby z tym wykształceniem stanowiły około 12% wszystkich bezrobotnych.

Drugą, co do liczebności grupą bezrobotnych w analizowanych latach były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/ branżowym. Stanowili oni około 25% ogółu bezrobotnych.

Osoby bezrobotne z wykształceniem wyższym w badanych latach kształtowały się na poziomie od 125 tys. do 154 tys., co stanowiło około 14% ogółu bezrobotnych.

Bezrobotni z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym stanowili około 22% ogółu osób pozostających bez pracy.

Rys. 5. Struktura bezrobocia według wykształcenia w latach 2018-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w publikacji GUS, *Bezrobocie rejestrowane 1–4 kwartał 2021 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022

PODSUMOWANIE

Bezrobocie stanowi kluczowy problem społeczno- ekonomiczny. Negatywnie oddziałuje na psychikę oraz relacje z otoczeniem bezrobotnego, przyczynia się do powstawania różnych patologii w społeczeństwie oraz obciąża budżet państwa kosztami walki ze skutkami z nim związanymi i jego obsługą. Przyczyny tego zjawiska wynikają najczęściej z jego rodzajów. Walka z bezrobociem polega na wykorzystywaniu metod aktywnych- mających na celu pobudzenie aktywizacji zawodowej oraz pasywnych, czyli zapobiegającym ubóstwu osób bezrobotnych. Bezrobocie również częściej dotyka niektórych grup społecznych.

Dokonując analizy poziomu i struktury bezrobocia można wywnioskować:

1. W badanym okresie liczba ludzi pozostających bez pracy wykazywała znaczące wahania. Najniższą wartość poziomu bezrobocia odnotowano w 2019 roku (866,4 tys.), zaś najwyższą w 2020 roku (1046,4 tys.).
2. W latach 2018- 2021 największy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych miały osoby w wieku 25- 34 lata. Natomiast najmniejszy udział dotyczył osób w wieku 24 i mniej lat. Sytuacja ta spowodowana była przede wszystkim kontynuacją nauki na uczelniach wyższych, bądź wyjazdem za granicę w celu podjęcia lepiej płatnej pracy.
3. W badanym okresie zjawisko bezrobocia dotyczyło przede wszystkim kobiet. Ich udział wynosił ok.55% ogółu bezrobotnych.
4. W latach 2018-2021 osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe lub niepełne podstawowe stanowiły ok. 27% ogółu bezrobotnych

Bezrobocie to zjawisko, które negatywnie wpływa na jednostki, rodziny i społeczeństwa. Utrata pracy i trudności ze znalezieniem nowej, mogą powodować u ludzi pesymizm i apatię, problemy zdrowotne oraz finansowe. Ponadto brak możliwości pozyskiwania dochodu za wykonywaną pracę jest jednym z podstawowych źródeł ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

BIBLIOGRAFIA

1. Begg D., Fischer S., Dornbusch R., *Ekonomia*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1995.
2. *Bezrobocie rejestrowane 1–4 kwartał 2021 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022.
3. Drela K., *Psychologiczno-ekonomiczne problemy bezrobocia*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Współczesne Problemy Ekonomiczne. Globalizacja. Liberalizacja. Etyka, Nr 10/ 2015, Szczecin 2015.
4. Drela K., *Socjologia i inne nauki o pracy i bezrobociu- część II*, Zeszyty Naukowe Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu. Firma i Rynek, Nr 1/2015.
5. Encyklopedia PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/bezrobocie;3876818.html> [dostęp 22.04.2022].
6. Kędziorek W., Piestrzeniewicz S. M., *Zjawisko bezrobocia, ze szczególnym uwzględnieniem bezrobocia osób niepełnosprawnych w powiecie płońskim w latach 2008- 2012*, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne, tom XX, Płock 2014.
7. Kwiatkowski E., *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
8. Milewski R., E. Kwiatkowski, *Podstawy ekonomii*, PWN, Warszawa 2018.
9. Skiba M., Placzyńska S., *Pasywne i aktywne formy zwalczania bezrobocia w Polsce i Unii Europejskiej*, Marketing i Zarządzanie, Nr 1 (51)/ 2018.
10. Ślusarczyk B., Ślusarczyk S., *Podstawy mikro- i makroekonomii*, Politechnika Lubelska, Lublin 2011.
11. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2004 r. Nr 99. poz. 1001).
12. Zintegrowana Platforma Edukacyjna- Platforma Ministerstwa Edukacji i Nauki <https://zpe.gov.pl/a/struktura-zatrudnienia-i-problem-bezrobocia-w-polsce/DPpCzYSz5> [dostęp 23.04.2022]

LEVEL AND STRUCTURE OF UNEMPLOYMENT IN POLAND IN 2018-2021

Abstract

The purpose of this article is analyze and evaluate the level of unemployment in Poland in 2018-2021. This publication presents the definition and essence of unemployment. In addition, the causes and consequences of this socio-economic problem are explained. Active and passive methods of combating unemployment are also discussed. Finally, statistical data on the post-unemployment population in 2018-2021 is analyzed

Keywords: unemployment, unemployment rate, causes and consequences of unemployment, fighting unemployment.